

Generálporučík Miroslav Š m o l d a s

VÝZBROJ A BOJOVÁ TECHNIKA

Sovětských ozbrojených sil

„Vítězství násilí má základ ve výrobě zbraní a výroba zbraní má základ v celkové výrobě, tudíž v ekonomické síle, hospodářské situaci, materiálových prostředcích.“

Bedřich Engels, Anti-Dühring

Etapy, kterými prošlo přezbrojování Sovětské armády, jsou současně etapami celkového rozvoje společnosti, postupného upevňování sovětské moci a socialistické ekonomiky, rozvoje vědy a techniky a celkového formování morálního, ekonomického, vědeckého a vojenského potenciálu Sovětského svazu.

Vedoucí vojenští a političtí činitelé od samého vzniku Sovětského svazu a jeho armády mistrně kloubili teoretické poučky klasiků marxismu-leninismu s praxí jednotlivých údobí výstavby sovětské společnosti. Jen tak je možné si vysvětlit, že armáda, která před historicky krátkou dobou povstala z trosk vojska carského Ruska, již krátce po svém zrodu dokázala porazit vnitřní i intervenční nepřátele, zničila v dosud největší světové válce fašistické uchvatitele a vybudovala v posledních dvou desetiletích ozbrojenou moc, která drží na uzdě americko-anglický imperialismus.

První léta Rudé armády byla poznamenána lůnem, z něhož vyšla. Carské Rusko prakticky nemělo vlastní zbrojní průmysl. I když žila v tehdejšímu Rusku řada talentovaných vynálezců a konstruktérů, kteří řadou svých objevů hájili prvenství před celým světem, carská vláda neměla snahu a zájem poskytnout jim potřebnou podporu. Vznikající Rudá armáda zdědila tak po rozpadlé carské armádě jen v podstatě tři základní druhy zbraní — pušku, kulomet a lehké polní dělo. Jediným zdrojem dalšího rozšiřování počtů výzbroje až do konce občanské války byla prakticky jen kořist, získaná v bojích s bělogvardějci a interventy. V té době ostatní armády Evropy již rozvíjely kvalitativně nové zbraně — tanky, letadla, chemické zbraně a výkonné prostředky velení vojskům.

Avšak ani po vítězném skončení občanské války se situace dlouho nelepšila. Bylo nezbytné nejprve soustředit ty kádry

ze staré školy specialistů, které byly schopny spolupracovat s mladou sovětskou republikou. Za cenu obrovského odříkání se celé společnosti započala strana bolševiků budovat nový sovětský průmysl a s ním i základnu vlastní zbrojní výroby.

Strana současně široce rozvinula vojenskou teoretickou činnost, která se stala základem plánování zbrojní výroby v duchu požadavků tehdejšího vojenství.

Jestliže až do třicátých let výzbroj Rudé armády tvořily jen pěchotní a dělostřelecké zbraně, v letech 1930—34 došlo ke kvalitativní přestavbě celé armády. Růst průmyslu a celé socialistické ekonomiky umožňoval vyrábět zbraně všech druhů vojsk. Vznikla mohutná tanková vojska, letectvo, chemické vojsko, podstatně se rozšířily a zkvalitnily prostředky velení a spojení. Léta 1930—34 znamenala takový rozmach v mechanizaci armády, že ke konci tohoto období Rudá armáda počtem mechanických koňských sil na jednoho vojáka (7,74 KS) převyšovala všechny západní armády, včetně anglické, která byla pokládána za nejvíce mechanizovanou armádu světa.

V tomto období vyrostla celá generace sovětských vynálezců a konstruktérů, jejichž jména jsou známa v civilizovaném světě, např. Iljušin, Tupolev, Lavočkin, Děktjarev, Tokarev, Gorjunov a další. S mnohými z nich se dodnes setkáváme ve spojitosti s nejmodernější sovětskou technikou.

Daleko významnější rozmach rozvoje sovětské výzbroje zaznamenala léta 1934 až 1939. Nástup fašismu v Evropě a na Dálném východě nutil vedoucí funkcionáře komunistické strany zabezpečit obranu země proti vzrůstajícímu nebezpečí fašistické agrese. Upevňující se ekonomika dávala možnost v patřičné míře rozvinout výzbroj armády nejen po kvalitativní, ale i po kvantitativní stránce. Je dostatek dostupné literatury, ve které je vojenský rozmach těchto let podrobně popsán. Jen pro krátkou ilustraci cituji pasáž z knihy N. S. Kozlova „Výzbroj armády — jeden z trvalých platných faktorů rozhodujících o výsledku války“. Na straně 21 autor uvádí: „Vezmeme-li rok 1930 za 100 %, pak v roce 1939 Rudá armáda měla tanků 43krát více, letadel 6,5krát více, dělostřelectva 7krát více, protitankového dělostřelectva a tankového dělostřelectva dokonce 70krát více“.

Začátek Velké vlastenecké války zastihl Rudou armádu v procesu přezbrojování. Nešlo jen o to novou výzbroj vyvinout ve výzkumných ústavech a v patřičném množství a kvalitě vyrobit v průmyslu. Přezbrojení znamená i organizační přestav-

bu vojsk a přípravu kádrů ke zvládnutí složitější techniky. Znamená i základní změny v zásobování a v technickém zabezpečení provozu a oprav. To všechno je složitý a značnou dobu trvající proces, který zasahuje do celé řady odvětví života vojsk i společnosti vcelku. Armáda vyžaduje celou řadu nových specializací; proto je nutné upravit nejen vojenské, ale i civilní školství. Mění se plán válečného rozvíjení zbrojního průmyslu atd.

Německá fašistická armáda měla v tomto období výhodu, neboť její zbrojní základna měla v té době hlubokou tradici, sahající daleko před první světovou válku. Pokoření prakticky všech průmyslových zemí západní Evropy před přepadením Sovětského svazu mnohonásobně rozšířilo fašistický válečný arzenál. Kromě toho fašistická mašinérie využila okupační moci k zapojení průmyslu a průmyslových kádrů celé Evropy do služeb Německa.

Nemám možnost v tomto článku ukázat poměr sil při fašistickém přepadení Sovětského svazu do celé hloubi a šíře. Přesto však i uvedená kusá fakta ukazují složité postavení Rudé armády v první fázi Velké vlastenecké války. Tato fakta jsou důkazem, jak moudrá byla vojenská politika vedení strany, státu a armády, když před započetím války veškeré dostupné prostředky věnovala na zdokonalení a zvýšení počtů výzbroje všech druhů ozbrojených sil.

Po přepadení Sovětského svazu fašistickými vojsky byla Rudá armáda nucena vést těžké ústupové boje. Značná část poškozené výzbroje, která by jinak byla po opravě vrácena boji, zůstala na území obsazeném nepřitelem. Ztráta státního území znamenala i ztrátu závodů a části specialistů. Sovětské státní zřízení se vyrovnalo i s touto situací. Vláda organizovala přesun válečného průmyslu na Ural, kde sovětská lidé v neuvěřitelně těžkých podmínkách, často i za 50° mrazu obnovovali zbrojní výrobu. Byl to nový triumf socialistického společenského zřízení.

Zatímco fašistické Německo rok od roku sláblo, Sovětský svaz přes vysoké ztráty, které utrpěl válečnou činností a dočasným obsazením částí území, rok od roku upevňoval svou ekonomiku. Po přesunu průmyslu na Ural dostávala armáda ročně 30 000 tanků, 40 000 letadel a 120 000 děl, zatímco hitlerovská armáda dostala za celou válku jen 65 000 tanků, 104 500 letadel a 174 500 děl. Sovětská lidé v týlu neznali oddech, stejně jako vojáci hrdinové armády. Měl jsem příležitost pracovat určitou dobu před odchodem naší česko-

slovenské vojenské jednotky na frontu v jedné sovětské továrně. Pracovala v ní převážně mládež a ženy pod vedením přestálých mistrů; denně se setkávali s celou řadou nejrůznějších potíží. V důsledku bojové činnosti nepřítel často vážla doprava surovin a energie, byl nedostatek otopu a velmi skromné zásobování. Morální síla sovětských lidí byla však nezlomná. Armáda dostávala stále větší množství výbroje vyšší kvality. Objevily se zbraně, které i dnes, 22 let po skončení války, jsou ve výzbroji některých armád a lze je použít k určitým bojovým úkolům.

Válečná výzbroj Sovětské armády se stala i základem materiálně technického vybavení naší československé armády. Sovětská vláda darovala po osvobození Československa v roce 1945 naší nově vznikající armádě výzbroj pro šest divizí, kromě výbroje, kterou byla vybavena vojska 1. čs. samostatného armádního sboru v SSSR. Sovětská výzbroj a technika se staly základem příští bojové síly naší armády.

Velká vlastenecká válka skončila úplným zničením fašismu a osvobozením států střední Evropy. Velká část lidstva počala budovat nový život v naději, že se války v takovém rozsahu nebudou v dějinách lidstva opakovat.

Válka však neskončila porážkou fašismu v Evropě. Na Dalekém východě byl za touto válkou učiněn vykřičník v podobě atomových pum, svržených americkými imperialisty na japonská města Hirošimu a Nagasaki. Vykřičník se velmi rychle změnil v otazník, co přinese budoucnost lidstvu, které si ještě nestačilo vydechnout z hrůz a utrpení poslední války.

Vznik kvalitativně nové zbraně s velkým účinkem a k tomu její monopolní držení v rukou amerických imperialistů znamenala převzetí staré politiky do nových rukou. Američané nastoupili kurs „studené války“ ve snaze vydírat politicky Sovětský svaz a státy lidových demokracií. Monopol USA však neměl dlouhého trvání.

Sovětský lid po skončení války začal s velkým úsilím budovat svou zem. V neuvěřitelně krátkých lhůtách byla obnovena výroba v závodech na osvobozeném území. Demobilizovaní vojáci se vrátili ke své mírové práci. Průmysl obnovil všechna odvětví, která pracovala před válkou. Kromě toho strana a vláda kladly důraz na rozvoj oborů, potřebných pro rozvoj společnosti vcelku. Iniciativu z rukou generálů začali přebírat vědci a technici.

Brzy po válce zjistili Američané podle seizmografických údajů, že na území SSSR jsou prováděny zkoušky s jadernými zbraněmi.

Nejvhodnějším prostředkem dopravy jaderné nálože na cíl se zdálo být bombardovací letadlo, které ji svrhne ve formě pumy. Vláda a velení USA začaly investovat miliardové částky do vývoje proudového nadzvukového letectva. Američtí „strategové“ počali vypočítávat, kolik letadel jsou schopni vyslat nad území SSSR a států lidových demokracií a kolik kilo, mega, giga nebo teratun svrhnout na jejich území.

4. října 1957 byl vypuštěn na oběžnou dráhu kolem Země první sovětský „sputnik“. Nebylo od toho okamžiku žádným tajemstvím, že tento triumf sovětských vědců a techniků má pro lidstvo význam dějinného mezníku. Vojenští odborníci rychle pochopili, že „sputnik“ byl na svou dráhu uveden prostředkem, který je schopen vynést do hvězdného prostoru i jadernou nálož a donést ji spolehlivě na cíl — bez ohledu na to, na kterém místě Země se nachází.

Sovětské ozbrojené síly dostaly zbraně, které ve spojení rakety s jadernou náloží změnily dosavadní nazírání na vedení války a zahájily éru, která umožňuje vést raketovou jadernou válku. Do rukou Sovětské armády a sovětských politiků byla sovětskými vědci předána síla, která pomáhá udržet světový mír. I prostý, strategie neznalý člověk si dovede představit, jak by asi dopadly západní státy, které jsou převážně malé rozlohy a mají velkou hustotu obyvatelstva, kdyby na sebe vyzvaly palbu raket s jadernou náloží.

Raketová jaderná zbraň však není pouze pohonná jednotka a úderná hlavička. Použití těchto zbraní je podmíněno obrovským komplexem radioelektronických zařízení: složitých kontrolních systémů, navigačních, telekomunikačních, zařízení ke zjištění a vyhodnocení cíle apod. S omezeným prostorem v raketě nebo družici je nerozlučně spjata potřeba miniaturizace, použití nových žáruvzdorných kovů, umělých hmot, integrovaných obvodů apod. Je nesporné, že Sovětský svaz má všechna tato zařízení; jinak by nebyl schopen vystřelovat rakety na Měsíc, korigovat jejich dráhu, řídit kosmonauty uvnitř kosmických lodí i mimo ně a v neposlední řadě vystřelovat mezikontinentální rakety na cvičné cíle v Tichém oceánu. Celé vědní oblasti jsou zapojeny do této činnosti, aby v rukou sovětských vědců, státníků a vojáků bojovaly nejen za další poznání přírody, ale také za bezpečnost a mír.

S rozvojem této nejmohutnější zbraně v Sovětském svazu rozvíjejí se i další vědní obory, které ovlivňují konstrukci a výrobu nové klasické zbraně a techniky. Sovětské tanky, letectvo a bojová vozidla nesporně drží prvenství před podobnou technikou států NATO.

Pokládám za zbytečné popisovat naši vojenské veřejnosti ostatní soudobou výzbroj a techniku. Hlavní její druhy jsou ve výzbroji i naší Československé lidové armády a jsou dostatečně známy. Řadí tím naši armádu, vedle hlavních politických aspektů, i po této technické stránce do čela těch pokrokových sil, které bojují za mír v celém světě. Licenční výroba sovětských letadel, tanků a jiné techniky umožňuje technický rozvoj i našeho zbrojního průmyslu. Naši vědci a konstruktéři se podílejí společně se sovětskými soudruhy na technickém rozvoji, konzultují se vzájemně a vyměňují si zkušenosti. Tato vzájemná spolupráce je konkrétním vyjádřením přátelství našich národů a ztělesněním idejí proletářského internacionismu.

Sovětský svaz prošel prvními padesát let, které byly vyplněny obrovským budovatelským úsilím všeho sovětského lidu. Je nesnadné popsat na několika stránkách, čeho všeho bylo dosaženo, byť jde pouze o jednu z mnoha stránek výstavby společnosti — o výrobu výzbroje armády. Ještě mnohem nesnadnější je dělat prognózy dalšího rozvoje a směrů, kterými se bude ubírat výzbroj a vojenská technika v budoucnosti. Správnost předpovědi je ztížena ještě tím, že z pochopitelných důvodů sovětská vláda a velení armády zárlivě střeží tajemství všech nových problémů ve vojenství a ve zbrojní technice. Je však nesporné, že jednou z cest sovětských konstruktérů bude zkvalitňování dnes používané techniky a hledání nových technologických postupů, které by výrobu zjednodušily a zlevnily. To je však cesta vedlejší, která zřejmě nepřinese větší změny do vojenství. Rozvoj sovětské vědy a techniky přinese jistě další objevy, které po jejich využití ve vojenství mo-

hou znamenat řadu kvalitativních změn. Z různých veřejně dostupných zpráv je známo, že sovětská vědecká pracoviště usilovně v oboru kvantových generátorů. Je-li možné již dnes laserovým paprskem vrtat, řezat, ničit mikroby na potravinách apod., zdá se blízká doba, kdy se bude této energie používat k ničení cílů, hlavně vzdušných.

Sovětské družice a kosmické lodě již zdomácněly ve vesmíru. Dá se proto očekávat, že dojde k využití tohoto prostoru k účelům obrany lidstva.

Nebudu se pouštět do dalších oblastí. Veškeré úvahy by byly pro naprostý nedostatek podkladů blízké dohadům nebo fantazii. Jedno však pokládám za jisté. Lidský génius, má-li pro svůj rozmach vytvořeny takové podmínky, jaké vytváří sovětské zřízení, kráčí vpřed milovými kroky. Je štěstí, že právě socialistický společenský řád, který tento rozmach umožňuje, dovede jej usměrnit pro blaho lidstva. Strašná ničivá síla sovětských zbraní a všechny další vědecké objevy, z nichž vyplynou aplikace k rozvoji výzbroje a vojenské techniky, jsou nebezpečné jen těm, kteří ze své společenské nebo lidské podstaty jsou hrozbou mírumilovným národům. Jistě není na světě logicky myslícího člověka, který by se domníval, že Sovětský svaz použije své obrovské síly jako první. Je však nesporné, že obrovská společenská, ekonomická a vojenská síla Sovětského svazu dovede uchránit lidstvo před zkázou, kterou by mohla přinést nerozumná avantura imperialistických politiků a generálů.

V roce padesátého výročí trvání Sovětského svazu se sklánějí všichni myslící lidé světa s úctou a obdivem před touto zemí, která je velická nejen svou geografickou rozlohou, ale hlavně myšlenkami, silou státního zřízení a patriotismu svých občanů. Jsem přesvědčen, že další léta povedou k ještě většímu rozmachu společenského myšlení a dění národů Sovětského svazu.

Budme proto hrdi na velké přátelství, které obě naše země pojí.